

Marchenko O. M. Strategic objectives of ensuring economic security of the person in Ukraine.

Defined entity and the components of the economic security of the person. Considered a strategic legal foundations of economic security of the citizen of Ukraine and their shortcomings.

This objective and subjective assessment of individual economic security in Ukraine. In particular, are analyzed the level of average costs per capita, domestic social standards in comparison with the results of self-evaluation households Ukraine their income.

The conclusion of the critical level of economic security Ukrainian and the need to improve national security strategy in this direction, particularly the specific strategic goals, indicators (indicators) of their achievements and activities of the in the time dimension.

Key words: *safety, national security, economic security, human security, security of person (persons), national security strategy.*

Стаття надійшла 21 грудня 2015 р.

УДК 351.82

І. В. Мойсеєнко

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Вивчено ключові поняття соціальної відповідальності бізнесу (СВБ): значення та роль у покращенні добробуту суспільства, відмінності у трактуванні термінів, доцільність її практичного використання. Представлено системне визначення поняття «соціальна відповідальність бізнесу». Здійснено аналіз формування взаємовідносин у соціальній сфері бізнесу; висвітлено проблеми впровадження соціальної відповідальності; проаналізовано чинники зовнішнього і внутрішнього середовища.

Ключові слова: *соціальна відповідальність бізнесу, соціальні взаємовідносини, форми функціонування, цілі СВБ, мотиви взаємодії.*

Постановка проблеми. Сучасний економічний розвиток України характеризується низьким рівнем ефективності більшості суб'єктів господарювання та майже повною відсутністю соціальної відповідальності ведення бізнесу, що пов'язано з соціальними проблемами внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування суб'єктів господарювання.

Здійснивши аналіз українських досліджень у галузі соціальної відповідальності, можна виокремити такі проблеми, що виникають

у процесі впровадження концепції соціальної відповідальності: недосконалість або відсутність нормативно-правової бази; нехтування методами та принципами соціально відповідальної діяльності як елементами системи управління; відсутність інформації щодо компетенцій та комунікацій у соціальних сферах; розбіжність і неоднозначне трактування термінів, що призводить до низького рівня впровадження в бізнес-практику соціальної культури та соціальної свідомості.

З уваги на це, виникає гостра потреба в систематизації понять і методів упровадження концепцій соціальної відповідальності шляхом синтезування теоретичних і методологічних аспектів із практичними системними підходами їх реалізації.

СВБ розглядатимемо як комплекс взаємозв'язків і відносин, які виникають між суб'єктами підприємницької діяльності та інститутами громадянського суспільства і держави, що спрямовані на ідентифікацію соціальних інтересів для реалізації соціальної політики щодо якості життя.

Стан дослідження. Вагомий внесок у вивчення процесів становлення соціально орієнтованого бізнесу в Україні зроблено О. Амосовим, В. Бульбою, О. Грішновою, А. Колотом, С. Мельником, Т. Самофаловою, В. Шаповал та ін. Економічні аспекти соціальної відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності досліджували Н. Волошковець, Р. Волошин, Х. Гальчак, Л. Козін, Є. Морозов та ін. Взаємозв'язок соціальної відповідальності бізнесу та соціальної політики досліджують Н. Діденко, О. Кіреєва, Н. Щур та ін.

Мета статті – описати модель соціальної відповідальності бізнесу як комплексу відносин, які визначають її місце та роль у суспільстві на основі системної класифікації вивчення взаємозв'язків.

Виклад основних положень. У сучасних тенденціях упровадження концепцій соціальної відповідальності бізнесу часто спостерігається як ще один спосіб максимального використання суспільства та лобювання інтересів деяких індивідів. За ширмою благодійних фондів, створення іменних грандів, підтримання спортивних подій, гучних заяв про обмеження використання тих чи інших ресурсів з метою зменшення забруднення навколишнього середовища, меценатство та благодійність, що мають, як правило, разовий характер нетривалої акційної пропозиції, спостерігається бажання «вислужитись» перед певною територіальною громадою або місцевою владою. За упровадження принципів СВБ та соціальної політики національні підприємства зорієнтовані переважно на об'єкти місцевої влади, що реалізується через благоустрій, зрошування чи озеленення ділянок і територій, прилеглих до підприємства, чи потужностей виробництва.

Західні компанії дотримуються інших пріоритетних напрямів. На відміну від національних, розглядають діяльність у напрямі СВБ у довгостроковій перспективі, де враховуються інтереси та максимальні вигоди усіх зацікавлених сторін: від працівника як найменшої одиниці системного підходу – до власників корпорації, паралельно врахувавши інтереси клієнтів, місцевого населення, влади та території, на якій провадиться реалізація цього проекту.

Іншими словами, за відмови від одноразового проекту з орієнтиром на максимальне збагачення лише однієї сторони, можна отримати довготривалі доходи з більш корисними і ширшими перспективами, змінивши пріоритети за використання тих же методів.

Розглянемо деякі підходи до визначення поняття «СВБ» та класифікації видів її реалізації. В таблиці 1 представлено визначення відомих міжнародних та українських організацій, відповідальних за реалізацію окремих інтересів у соціальній сфері.

Таблиця 1

Перелік типових визначень СВБ

	Автор	Визначення СВБ
1	Європейський Альянс корпоративної соціальної відповідальності [1]	Концепція залучення соціальних і екологічних напрямів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами
2	Міжнародна організація праці [2]	Це добровільна ініціатива ділових кіл, яка стосується діяльності, що перевищує просту вимогу дотримання букви закону
3	«Зелена книга» ЄС [3]	Це концепція, за якою організації враховують інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив усіх сфер своєї діяльності на споживачів, постачальників, працівників, акціонерів, громаду та навколишнє середовище
4	Конфедерація роботодавців України [5]	Добровільна ініціатива власника компанії або засновників організації з розробки і реалізації певних соціально спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для компанії або організації середовища

Ці визначення окреслюють поняття СВБ фрагментарно і не висвітлюють сутність взаємовідносин у соціальній сфері бізнесу.

Так, наприклад, відповідно до класифікації Ф. Котлера, соціально відповідальну діяльність суб'єктів господарювання можна звести до шести основних ринкових ініціатив:

1) благодійні справи – залучення уваги суспільства до певної соціальної потреби або допомога в зборі коштів, залучення учасників і волонтерів;

2) благодійний маркетинг – зобов'язання робити внески або відраховувати відсотки від обсягів продажу на благодійну справу;

3) корпоративний соціальний маркетинг – підтримка компаній із покращення суспільного здоров'я або безпеки, сприяння захисту навколишнього середовища;

4) корпоративна філантропія – пожертвування безпосередньо благодійній організації, як правило, у вигляді грошових грантів, подарунків та/або товарів і послуг;

5) волонтерська робота в інтересах суспільства – підтримка та заохочення працівників допомагати місцевим громадським організаціям та ініціативам;

6) соціально-етичні підходи до ведення бізнесу – впровадження практики ведення бізнесу та інвестиції, що сприяють укріпленню добробуту суспільства та збереженню навколишнього середовища.

Отже, дотримуючись таких міркувань, можна визначити СВБ як соціально-етичні підходи до ведення бізнесу, що пов'язані з функціонуванням на певному ринку та певній території.

Такий підхід не відображає взаємовідносин із персоналом і державою як обов'язкових стрейкхолдерів соціальних відносин бізнесу.

Крім цього, впровадження принципів СВБ формується залежно від галузі, в якій працює підприємство, від місцезнаходження, а особливо від цілей діяльності суб'єктів господарювання.

Отож, СВБ можна розглядати як добровільну або передбачену законом соціально орієнтовану діяльність організації, спрямовану на довгострокову перспективу, що у разі доцільного впровадження забезпечує підвищення іміджу суб'єктів господарювання, їх фінансових показників і сприяє сталому розвитку території.

На основі узагальнення описаних підходів до розуміння соціальної відповідальності та використання системного підходу до економічних досліджень сформульовано поняття СВБ та системну класифікацію проявів.

СВБ розглядатимемо як комплекс взаємозв'язків і відносин, які виникають між суб'єктами підприємницької діяльності та інститутами громадянського суспільства і держави

Модель СВБ представлена на рисунку.

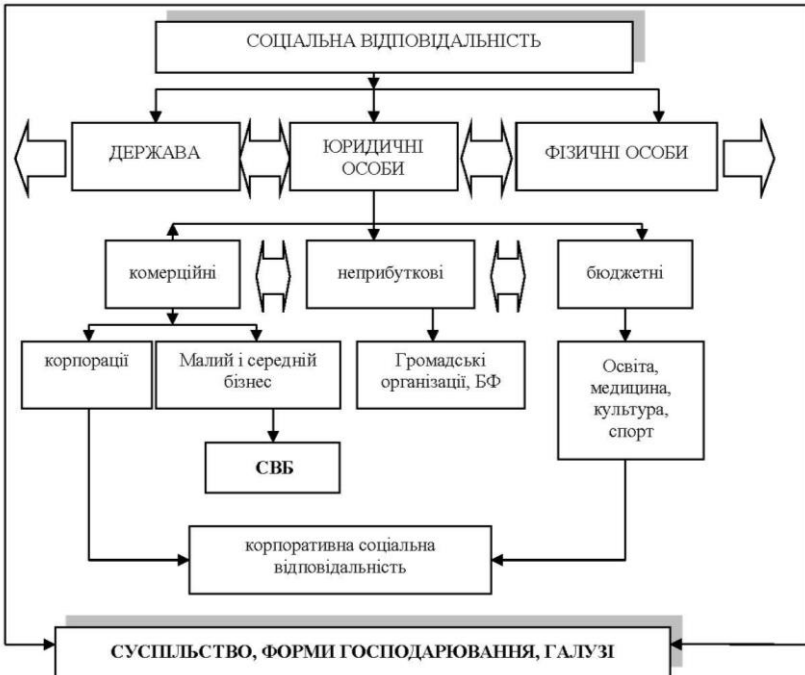

Рис. Місце та роль СВБ у суспільстві

Як зрозуміло з рисунка, розподіл видів соціальної відповідальності бізнесу можна здійснювати за певним критерієм. Це, приміром, сфера здійснення, зацікавлені сторони, мотиви компаній, взаємовідносини з органами влади, суб'єктами відповідальності.

Можна виокремити соціальну відповідальність окремих підприємців, малого, середнього та великого бізнесу; корпоративну соціальну відповідальність за формами господарювання, а також за галузями економіки.

Системна класифікація СВБ, що передбачає комплексну відповідальність компанії як ділового партнера, роботодавця, громадянина регіону й учасника соціальних відносин, представлена в таблиці 2.

Системна класифікація СВБ*

Рівень	Відповідальність перед
Мікрорівень	персоналом, власниками, споживачами
Мезорівень	місцевими органами влади, місцевою громадою
Макрорівень	державою та законом
Мегарівень	світовим товариством, збереженням природи

* Розроблено автором

Системний підхід до визначення поняття соціальної відповідальності бізнесу, крім перелічених видів відповідальності, передбачає такий перелік напрямів відповідальності: як суб'єкт права – дотримується законів і норм суспільного життя; як виробник – виробляє якісні товари; як суб'єкт ринку – дотримується норм добросовісної конкуренції, відповідно до типології Ф. Котлера (4 «П»); як роботодавець – дотримується норм трудового права, вимог щодо підвищення кваліфікації та мотивації персоналу; як суб'єкт управління – дотримується принципів ефективного використання ресурсів і потенціалу, забезпечення стійкості функціонування та розвитку; як суб'єкт інвестування – захищає інтереси інвесторів і надає правдиву інформацію фінансового та нефінансового типів; як суб'єкт територіального управління – дотримується норм місцевого самоврядування та державного управління; як суб'єкт економіки – стимулює і підтримує інновації та якість життя як основу суспільного розвитку.

Висновки. СВБ можна представити як комплекс взаємовідносин між суб'єктами системи СВБ та класифікувати за такими ознаками, як сфери реалізації, зацікавлені сторони, внутрішні мотиви компанії, суб'єкти відповідальності тощо.

Розглянуті сутнісні характеристики СВБ необхідно враховувати у формуванні механізмів державного регулювання соціальної відповідальності бізнесу та впровадження системних принципів формування соціальних відносин.

1. Introduction to CSR [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tutor2u.net/business/strategy/corporate-social-responsibility-introduction.html>.

2. Міжнародна організація праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ilo.org.ua/Pages/default.aspx>.

3. Визначення: корпоративна соціальна відповідальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csrgender.org.ua/discrimination/53-zagalna-informaciya-pro-ksv-ta-ender.html>

4. Форум соціально відповідального бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svb.org.ua/>.

5. Конфедерація роботодавців України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conf.eu.org.ua/home.html>.

6. Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: Стан та перспектива розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uniter.org.ua/data/block/research_ukr_final.pdf.

Моисеенко И. В. Формирование социальной ответственности бизнеса

Рассмотрено ключевые понятия социальной ответственности бизнеса: значение и роль в улучшении благосостояния общества, разницу в трактовке терминов, целесообразность практического использования. Представлено системное определение понятия социальной ответственности бизнеса. Проведен анализ формирования взаимоотношений в социальной сфере бизнеса. Освещены проблемы внедрения социальной ответственности. Проанализированы факторы внешней и внутренней среды. Отражены результаты теоретических и практических аспектов. Дано определение понятия «социальная ответственность и факторы, влияющие на нее».

Ключевые слова: социальная ответственность бизнеса, социальные взаимоотношения, формы функционирования, цели СБВ, мотивы взаимодействия.

Moyseyenko I. V. Formation of social responsibility

The article examines the key concepts of social responsibility: the importance and role in improving the welfare of society, differences in the interpretation of terms expediency of practical use. Presented systematic definition of corporate social responsibility. The analysis of the formation of social relationships in business.

The problems of implementation of social responsibility. The factors external and internal environment. Results of theoretical and practical aspects. Posted definition of social responsibility and the factors affecting it. Systematized distribution of types of social responsibility. Reveals the feasibility of implementing social responsibility and values arising from such implementation. A systematic approach to the definition of social responsibility in addition to the listed responsibilities and proposed its own system of classification. In research terms of social responsibility shows how complex relationships between entities and classified on the basis of: the scope of implementation, stakeholders, internal motives of companies, entities liable others. Highlights the urgent need to systematize the concepts and methods of implementation of social responsibility concepts through synthesis of theoretical and methodological aspects of systematic approaches to practical implementation. Considered separate approaches to the

definition and classification of CSR implementation. Presented by definition well-known international and Ukrainian organizations responsible for the implementation of certain interests in the social sphere

On the basis of generalization described approaches to understanding social responsibility and using a systematic approach to economic research, formulated the concept of Corporate Social Responsibility and classification system symptoms.

Key words: *corporate social responsibility, social relationships, forms of operation, CSR goals, motives interaction.*

Стаття надійшла 21 грудня 2015 р.

УДК 657:004(075.8)

Н. В. Наконечна

АУДИТОРСЬКІ РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ ОБРОБКИ ДАНИХ

Досліджено основні підходи до здійснення аудиту в середовищі комп'ютерної обробки даних. Розкрито особливості реалізації основних положень аудиту в комп'ютерному середовищі. Визначено основні напрями зниження аудиторських ризиків.

Ключові слова: *аудит, аудиторський ризик, комп'ютерна система обробки даних.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки повноцінне аналітичне опрацювання облікової та іншої економічної інформації немислиме без застосування засобів обчислювальної техніки.

В зв'язку з цим актуальним є широке використання в практиці управління господарською діяльністю організації автоматизованих інформаційних систем.

Стан дослідження. Вивчення наукової літератури з питань автоматизації управління господарською діяльністю, а також програмних продуктів, які використовуються для управління бізнесом, дає змогу стверджувати, що основна увага в системі програмного забезпечення АІС приділяється розробці теоретичних основ побудови програмного забезпечення АІС аудиту.

Розвиток аудиту зумовив виникнення нового підходу до проведення аудиторських перевірок, що передбачає планування, розрахунків, уточнення й оцінку такого показника, як аудиторський ризик [1].

Використання підприємствами комп'ютерних систем обробки даних сприяє виникненню додаткових аудиторських ризиків (рис. 1).